

Falwell ferðast í miðal 12.000 kilometrur um vikuna

Fundamentalismen vaks upp í tí stóru ameríkansku arvamongdinni av vekingarræslum, ið kunngjördu persónligt gudræki og frómheit, og kravdu meðvitað fylgi við Jesus Krist sum persónligan frelsara. Í sínum kjarna byggir ræslan á tvey fyrbrigði: óvikandi bókstaviga trúgv á sannleika Biblíunnar og ágangandi mótsæðu móti øllum, ið kunnu hugsast vera ímóti teimum biblísku orðunum. Biblían er sonn, ikki einans moralskt og andliga, men eisini í søguligum detaljum. Fundamentalistarir hava frá byrjan av verið sera væl skipaðir, fíggarliga og umsitingarliga, og teir eru nú á veg í brennidepulini av amerikanskari mentan. Teir fáa eisini stuðul frá stórarí fjøld, sum ikki tilhoyrir fundamentalistiskar ræslur, men sum eru sera ónøgd við og bangin fyrri tí moralska forfallinum í tí amerikanska samfelagnum.

Orðið «fundamentalisma» kom fram undir fyrra heimsbardaga, og varð nýtt um tey, sum høvdu konservativa áskoðan av Biblíuni. Teir fyrstu fundamentalistisku prædikumennirir góvu tónalag fyrri alla ræsluna við ógvuliga hvassorðaðum áløpum á tey «liberalu». Tann gitni prædikanturir Billy Sunday hevði hesa stuttligu lýsingina av teimum liberalu, ið er so eyðkend fyrri tónalag, at hon má endurgevast á upprunamálunum. Tann liberali var við orðum Billys «a hog-jowled,

weasel-eyed, sponge-columned, jelly-spined, pussy-footing, four-flushing, charlotte-russed Christian».

Harafturimóti er tann besta stutturðaða lýsingin av fundamentalisti kanska eftir søguføðingini George Marsden: «Fundamentalistur er evangelistur, ið er argur onkursvegna».

Einans byrjanin?

Falwell eggjaði seinasta ár teir hvítu kristnu í Ameríku til at keypa gullmyntir (Krugerrands) úr Suður-Afríku og økja um amerikanskir lögur í landinum. Hann vissaði ta suður-afrikansku stjórnina um dyggan moralskan stuðul frá Moralska Meirilutanum í teirra rættvísari stríði móti fordómum og jagstran Vesturheimsin. Hann kallaði í sjónvarpinum Desmond Tutu, bisp, fyrri «falshund», men seinni angaði hann og sendi Tutu telegramm, har hann bað um fyrigeving.

Nógv halda, at undirtøkan, Moralski Meirilutin hevur fingið, einans er byrjanin til stóran vøkstur av konservativari protestantismu í Ameríka. Møguligt er, at fundamentalistarir og tær stóru evangelisku ræslurnar í Ameríku finna saman, og um hetta sambandið verður varandi, kunna teir fáa ómetaliga stóra ávirkan á politiskt og andligt liv í Ameríku og sostatt í øllum Vesturheiminum.

etj.

Marxistiskur munkur skrivar bók:

Castro hyggur at kristindómi

— greiðir frá trúarligum uppvækstri og áskoðan

«Frá tí eg fyrst fekk vit og skil, var navnið hjá Jesu Kristi tað mest vanliga í heiminum og skúlanum, í mínum barn dómi og ungdomi. Eg sá ongantið nakrar mótsetningar millum hugmyndirnar, ið eru mín persónligi berimáttur, og hugmyndirnar hjá hesum symbolinum, hesum heilt óvanliga persóninum...»

Hesi orðini kunna kanska ikki tykja sera upphejvandi andligur vitnisburður, ikki fyrr enn ein kennir kelduna til tey. Hon er nevniliga tann kubanski forsetin Fidel Castro, hvørs kommunistiska ræði hevur koyrt bisp og prestar í hópatali av landinum, beint fyrri allari kirkjuligari mentan og skúlum, ríknun av kirkjunum. Gjort tað sera trupult fyrri virknar kristnar at fáa almennt stórv, og enn tá roynt at fáa fólk at aftra seg at halda jóla, tá henda hátiðin fall saman við og tarnaði arbeiddinum við sukurørheystingini. Hóast hetta hevur Castro nógv at siga um átrúna í eini bók, ið kom út fyrri stuttum á Kuba: «Fidel og trúgv — samrøður við Betto kleysturbroðir». Bókin varð metslóbók á Kuba beinanvegin — tá ið bókin kom í handlarnar vóru langar bíðirøðir á gøtunum í Havana.

Vinstrahallur munkur

Broðir Betto er dominikanari frá Sao Paulo — vinstrahallur munkur, ið hevur sitið í fongsl í Brasíliu fyrri at hýsa floksherjum, ið bardust móti stjórnini. Hann leggur dent á nakað hann kallar «frigeringar-teknologi», ið er bygd á marxistiska greining og hugmyndafrøði.

Bókin gevur gott innlit í lyndið hjá Castro, uppaling hansara og ungdom. Móðir hansara var sera gudrækin kvinna, ið bað bønir hvønn dag og tendraði ljósini frammanfyrri standmyndunum av Gudsmóður og halgi-

monnum. Faðir hansara, ein vælhavandi bóndi, hevði harafturimóti onga tíð til religið. Castro varð doyptur, tá hann var 6 ár, og hann las altíð á katólskum skúlum. Castro sigur í bókini, at hann ikki hevur mist «barnatrúna» — tí hann hevur ongantið havt nakra. «Teir vóru ongantið færir fyrri at heilavaska meg við hasum virðunum,» sigur hann.

Ikki heilt samdur við Marx

Castro metir, at kristindómurin er sera hent amboð fyrri kollveltingina. Hann er ikki samdur við Karl Marx, ið vildi vera við, at átrúni var opium fyrri fólkið. Tað velst sjálvandi um átrúna verður nýttur til at verja áhugamálini hjá teimum ríku, sigur Castro. Hann sær eina stóra fyrirætlan í tí skifti, ið nú hendir hjá katólsku kirkjunum í romansku Ameríku frá at vera í parti við «kúgaranum» til at hava meiri umsorgan fyrri teimum fátæku. «Kristindómur og kommunisma hevur ómetaliga nógv meira sameiginligt enn kristindómur og kapitalisma,» sigur hann. «Frigeringar-gudfrøðin er kristindómur, ið hevur funnið sínar egna rotur, sín djúpasta og dýrdarfylsta veruleika.» Hann kallar hesa gudfrøðina eisini «eina ta týðningarmiklastu hendingina í okkara tíðarskeiði».

Pávin «frálíkur politikari»

Hvi fór Castro so harðliga fram móti kirkjunum tey fyrstu árin, eftir at hann var komin til ræðið? Tí, svarar hann, at hon gav kontra-kollveltingarmonnum frískjól. Prestar vórðu ongantið pindir og myndir í kubanskum fongslum, sigur hann eisini, og ongin kirkja varð afturlatin.

Sambandið millum kirkju og stat er batnað í seinastuni, og Castro er áhugaður fyrri at fáa pávan John Paul II at vitja Kuba. Í bókini nevnið hann pávan «ein frálíkan politikara». Vesturlendskir diplomatar í Havana siga, at Castro hevur ráð til at vera bliður og hjartaligur — religið í Kuba er ikki longur ein hótan. Tann katólska trúgv var í roynd og veru ongantið serliga sterk í landinum. Í dag eru kanska umleið 80.000 virknir katolíkkar á Kuba. Íbúgvarnir eru 10 mió. í tali, og 41% av teimum verða mettir at tilhoyra ta katólsku kirkjunum, í mun til 90% áðrenn kollveltingina. Einans 215 prestar starvast í øllum landinum.

Trúarfrælsi ósundurskiljandi rættur

Broðir Betto tykist hava stóran samhuga við Castro og virkar við hvørt eitt sindur góðtrúgv. «Castro kann yvirheva ikki sigast vera ein trúvillingur,» sigur hann, og Kuba er nógv rættvisari enn tær flestu tjóðirnar í heiminum, tí «hon hevur útrúddað fátækradømið».

Onkur vil vera við, at Castro hevur lagt av at roykja

Hann viðgongur tó, at hann ikki hevur spurt Castro serliga ágangandi um trúarligan mannagang á universitetum og í almennum stórvum. «Eg vildi ikki koma honum í verjustøðu,» sigur hesin frómi munkur. Castro sigur hinvegin, at mannagangur mótvegis óðrvisi hugsandi, t.e. trúgvandi fólku, er «nakað vit her á Kuba ikki enn eru komnir yvir». Hetta er tó ikki ein politikkur, ið stjórnin førir.

Trúarfrælsi er ósundurskiljandi rættur hjá einstaklinginum, men grundað av tí gamla stríðinum og ósingini, stuðlar Castro enn hugmyndina um at kristnir skulu útistongjast frá kommunistaflokkinum, ið forðar fyrri at teir kunnu fáa týðningarmikil stórv innan fyrri stjórnina.

Og hvat sigur so Vatíkanið um málið? «Higartil hava vit bara fingið orð,» sigur ein høgtstandandi embætismaður í Vatíkaniinum. «Tað eru verk vit vilja siggja.»

etj.

Langar bíðirøðir vóru í Havana, tá bókin um Castro kom út.